

художественной действительности и характеротворчества в лирических произведениях.

Ключевые слова: нарратив, типология искусства, реализмоцентризм, образ мира, поэтическое пространство, диалог.

Рецензенти: Поплавська Н.М., д-р філол. наук, проф.
(Тернопіль)

Поляруш Н.С., к.філол.наук, доц. (Вінниця)

Галина Саранча, доц. (Тернопіль)

УДК 94 (477):314.743

ББК 83.3 (4УКР)

Докія Гуменна: проблема становлення та початок літературної творчості письменниці.

У статті на основі зарубіжних архівних матеріалів (Центру Дослідження Історії Імміграції (Мінеаполіс, Мінесота, США), архіву Наукового товариства ім. Шевченка (Нью-Йорк, Нью-Йорк., США) та архіву Українського Національного Музею (Чикаго, Ілінойс, США) досліджено походження, роки навчання та перші літературні кроки української письменниці Докії Гуменної. Завдяки введенню в науковий обіг нових архівних джерел, вивчено малодосліджені факти біографії письменниці.

Ключові слова: Докія Гуменна, еміграція, письменниця, українська література в еміграції.

Galyna Sarancha Dokya Gumenna: the problem of formation and the beginning of the literature creative activity of the writer

A research of the young years and the first literary efforts of the Ukrainian writer Dokya Gumenna is made on the basis of foreign archival materials (Immigration History Research Center (Minneapolis, Minnesota, United States), the archive of Taras Shevchenko scientific society (New York, New York, United States) as well as the archives of the Ukrainian National Library (Chicago, Illinois, United States) in this article. Thanks to the introduction into scientific circulation of new archival sources there are explored little-known facts the writer's biography.

Keywords: Dokya Gumenna, emigration, writer, Ukrainian literature in exile.

Із здобуттям Україною незалежності відбулася зміна ціннісної орієнтації української національної спадщини. Повертаються із забуття незаслужено забуті імена українських вчених, митців, письменників, політичних діячів, які не бажали існувати та творити в умовах радянської тоталітарної системи. Хоча імена цих діячів легко викинуті з літопису вітчизняної історії, вони були вписані у світовий контекст розвитку духовних цінностей людства. Ці імена були незаслужено забуті в Україні, тільки зараз повертаються вони із небуття. Одна із так таких яскравих постатей української культури в еміграції, чиє ім'я залишається маловідомим в Україні, – Докія Гуменна, славетна українська письменниця із багатим творчим доробком та складним життєвим шляхом. У статті досліджено ранній період життя та творчості Докії Гуменної. Дослідження проведено на основі архівних матеріалів, що зберігаються у архівах Сполучених Штатів Америки [1 – 14; 15; 16 – 17].

Докія Кузьмівна Гуменна народилася на хуторі Перші Дачі поблизу села Жашків Таращанського повіту на Київщині (нині це Черкащина) 10 березня 1904 р в селянській родині. Дослідники життя письменниці вказують на те, що дід з батьківського боку був хліборобом, мати, Дарія Кравченко, походила із збіднілого шляхетного роду. Вона прищеплювала доньці любов до народних традицій, фольклору. Батько Докії, не маючи хазяйських нахилів, спробував зайнятися торгівлею, але успіху не мав. Полюбляв музику, сам навчився грати на скрипці та сопілці. [4: 247]

У першому томі своїх спогадів «Дар Евдотей. Київські кручі» [20] Докія Гуменна велику увагу приділила розповідям про свій родовід як по батьківській, так і по материнській лінії. Багато спогадів з дитинства стосується матері, Дарини, неграмотної жінки, що за рік навчання у парафіяльній школі могла написати тільки власне ім'я та прізвище. Саме у матері маленька Докія переймала глибину народної мудрості [Гуменна, 1990: 440]. В мемуарах письменниці з великою любов'ю виписаний образ матері. Так вже сталося в житті, що все воно пройшло у письменниці під знаком матері, зігрите її теплом, любов'ю і співчуттям. Разом пережили вони період голодомору та страшних репресій, німецьку окупацію Києва. Мати стала ангелом-хранителем доньки, якій не судилося в житті знайти собі пару і все життя прожити на самоті, наодинці³

книгами та власними думками. То ж і не дивно, що роль матері набрала особливої ваги, зайняла місце найближчого друга, порадирика і помічника.

Аналізуючи розповіді про дитинство Докії Гуменної у її різноманітних статтях та творах, можна впевнено говорити, що саме батько прищепив їй любов до книги, що переросла у непереможну пристрасть вчитися, а згодом – творити. Докія згадує, що батько прилучав її до української літератури, вдома вона перечитала всю батьківську бібліотеку: твори Марка Вовчка, Б. Грінченка, Г. Квітки-Основ'яненка. «Кобзар», за словами письменниці, у них в хаті був «читаний-перечитаний» [Гуменна, 1990: 78]. Батько читав Шевченкову «Катерину» вголос для неписьменної матері. Батько не просто познайомив Докію із творчістю Т. Шевченка, він передав їй усю силу кобзаревого генія. В розмовах гуртка батькових однодумців, Шевченко часто згадувався і для малої дівчинки вимальовувався образ Шевченка як дуже близької людини, виразника рідної мови, рідного та зрозумілого селянського мислення. Змалечку найбільше припала до душі поезія «Доле, де ти? Доле, де ти?», ці рядки Докія повторювала тоді, коли опинялася на роздоріжжі свого життя, коли було особливо важко.

Д. Гуменна навіть асоціювала свого батька із Кобзарем: «Шевченків портрет висів у нас в хаті, і я не раз задумувалася, чому це Шевченко так подібний до тата? Отака сама понури ста задума на лиці, такі ж звислі вуса, ще щось невловне – може, будова обличчя, високий лоб? Чи може? Батькове дитинство на шевченкове схоже. Сирота, сестри вигляділи, недобра мачуха, потяг до мистецтва» [Гуменна, 1990: 78].

У найважчі моменти свого життя Докія завжди пам'ятала своїх батьків. В часи, коли люди зрікалися найціннішого, ставали перевертнями, зрадниками, Д. Гуменна неухильно трималася свого шляху, не поступалася своїми принципами, не шукала легких шляхів у житті, а завжди казала: «Я ж бо виконую заповіт свого батька, який так любив книгу» [Гуменна, 1990: 228].

Початкову освіту Докія здобула у місцевій двохкласній школі, куди її віддали батьки у п'ятирічному віці. Дівчинка була наймолодшою у своєму класі, та відзначалася метикуватістю та здібностями до науки. Докія була здобула перші враження і не

тільки від самого процесу навчання, адже навчали в школі «Закону Божого» та хорового співу, тут її перші дитячі враження про свята, феєричні враження від вперше побаченої в житті новорічної ялинки. Неграмотна матір тепер вже слухала розповіді самої дочки про прочитане в книгах: «Коли я навчилася читати, то вже мама розпитувала, або я сама, вражена вивченим у школі, починала їй розповідати, а вона, як школярка, слухала. Цікава була до знань. От тільки, коли про зміст якогось оповідання розказуєш, вона питає: хіба ж то правда. Книжки повинні розповідати про дійсне, а інакшого не визнавала вона» [Гуменна, 1990: 70]. Мати із батька по-доброму насміхалася з того, що «книжечки читав». Надмірне захоплення читанням, батьки Докії не схвалювали. Попри заборону, вона дуже захопилася саме читанням книг а не дитячим іграм з ровесниками.

Дослідник життя Д. Гуменної, П. Сорока так про це говорить: «Книги, проти яких так протестували батьки, згодом почали творити в житті Докії маленьке диво. Саме вони повели її у світи, наснажили непереборним бажанням здобути освіту» [Сорока, 2003: 440]. Часто і в інших дослідників зустрічається думка, що батьки забороняли Докії читати та здобувати освіту, однак, проаналізувавши, спогади самої письменниці, можна вважати це твердження хибним. Неграмотна мати дійсно не дуже розуміла потребу дівчини вчитися, а от батько, що сам покинув хліборобство та займався комерцією, вчився, грав на музичних інструментах, прагнув дати своїм трьом дочкам та сину освіту. Старшу сестру, Ганну, планували віддати на курси бухгалтерів, молодша, Олена, вчилася на фельдшера та бажання освоювати цей фах тому повернулася до батьків. Хотів навчатися і наймолодший син, Микола, однак, його куркульське походження завадило йому здобути більшу освіту ніж місцева школа. [22]. Тільки Докія своїм жагучим бажанням вчитися та допомогою від жашківської влади, що надавала їй довідку про участь в комітеті незаможників, в неймовірно важких умовах навчалася. Імовірно, конфлікти щодо навчання виникали через крайні злидні, в яких опинилася колись заможна родина Гуменних (Гуменюків) після націоналізації землі. Вчити дітей не було за що.

У шістнадцятирічному віці Докія вступила до педагогічної школи в містечку Ставищах. Письменниця називає період навчання

у педагогічній школі «ставищанською розкішшю» [Саранча, 2004: 296]. Дівчина, нарешті, вирвалися із Жашкова, де панував дух «безповітря». У Ставищах саме відкрилася педшкола та з усіх округ збиралася молодь різного рівня освіти але тим самим бажанням, що і у Докії – здобувати знання.

Найкращі враження у Докії залишилися від учителів школи, а найбільше – від директора Віталія Самійленка, що організовував та облаштував школу. Величезний вплив на подальшу долю письменниці та формування її світогляду мали лекції В. Самійленка. Згадувала майбутня письменниця про незабутнє враження від лекції про матріархат та теорію Луї Моргана. За словами Д. Гуменної, ця лекція зробила в її душі справжній переворот, адже до того вона тільки чула думки, що «дівчата нездібні до науки», «жінка не людина, «жіночий університет – заміж» тощо. Розуміння того, що жінка може вчитися і бути рівною із чоловіком у всьому дали юній Докії міцну основу для подальшого розвитку її особистості. Вже тоді у неї з'являється чітка мета: «Тоді ж у мене було пристрасне бажання рости духовно, удосконалюватися... хоч би на колінах рачки, а лізти до вершин своїх можливостей» [Гуменна, 1990: 141].

У школі дівчина познайомилася із своїми справжніми товаришами – Василюю Ставнистою, Іваном Небекалом, що був їх старостою та лідером у школі. Новела, що з'явилася через багато років після навчання у Ставищах передала важку матеріальну скруту та голод, яких зазнавали школярі. Після першого року навчання шістнадцятилітня Докія поверталася додому пішки та була така виснажена та запилена що мати назвала її «старою бабою» [22]. Та жага до навчання у дівчини не тільки не зникла, а навпаки, розгорілася ще більше.

Вже навчання у цій школі створило міцну основу літературних зацікавлень Гуменної. Історію української та світової літератури викладав учням цієї школи Дмитро Загул, тоді вже відомий поет, автор збірок поезій «З зелених гір» (1918), «На грані» (1919) та теоретик українського символізму («Український літературно-критичний альманах», 1918) [14: 195].

Закінчення педагогічної школи не відкривало для молодій дівчини райдужних перспектив у майбутньому. З сумом вона передбачала, що її доля – «вчителювати у глухому селі». Докія

прагнула іншого – здобувати нові знання, вирватися із «безповітряного» світу, розвиватися духовно. Як саме, вона і не уявляла. Повернувшись у батьківську оселю, дівчина мов би опинилася на роздоріжжі та промовляла шевченкові рядки «доле, де ти?» як дивовижну мантру, що мала стати поворотом у її житті. Як згадувала письменниця, ця мантра дійсно подіяла. Якимось до домівки Гуменюків зайшов незнайомий чоловік, хто він був, Докія так і не дізналася. Розговорившись дівчиною, чоловік почав переконувати її продовжувати навчання у Києві. Для дівчини це стало знаком. Всупереч волі батьків, пішки 65 верств, вона пройшла до Білої Церкви, а потім – потягом до Києва [5: 319].

Вступ до Київського університету полягав в здачі двох іспитів – письмовий, та усний – з політграмоти. На письмовому іспиті Д. Гуменна писала про творчість Івана Франка, а усний здати вона і не сподівалася, бо зовсім не була обізнана в політичній грамотності. На превелике здивування, дівчину зарахували до університету тільки на основі першого, письмового іспиту. Так почався київський етап життя Докії Гуменної.

Київський період життя Докії Гуменної почався із 1922 р., від її вступу до Київського університету і тривав до 1944 року – її виїзду із окупованої столиці та подальший шлях в еміграцію. Цей період для письменниці характерний не тільки роками навчання, але і духовним ростом, початками літературної кар'єри, а також політичним переслідуванням та заборонаю друкувати її твори [6: 522].

Студентка літературно-лінгвістичного факультету захоплювалася лекціями з історії, теорії вітчизняної на зарубіжній літератури. Предмети ідеологічного спрямування, такі як історія соціалізму, політекономія, історичний матеріалізм, історія ВКПБ залишалися поза увагою. Докії пощастило слухати лекції видатних українських вчених, справжніх світил науки: О. Грушевського, О. Оглоблина та М. Зерова [5: 319].

Особливо захоплювали Докію, як і всіх студентів університету, лекції з історії української літератури професора Миколи Зерова. Лекції проходили у найбільшій аудиторії університету, на них збиралося до півтори тисячі слухачів. М. Зеров був справжнім кумиром студентства. Лекції М. Зерова називала справжнім святом: «Це була велика насолода –

вслухуватися в тонке плетиво обточених слів, якими Микола Костевич малював: широкий антураж, епоху, порівняння з іншими явищами літератури в сусідів, напрям, особливість, притаманна тільки цьому письменнику...І мені здається, що Зеров найбільше за всіх насолоджувався, ні, він був закоханий у свій предмет, судячи по щасливому, всміхненому виразові, що був на його лиці під час лекції» [Гуменна, 1990: 221].

Д. Гуменна відзначала феноменальну пам'ять М. Зерова, його невичерпне вміння використовувати цитати творів навіть маловідомих письменників. Завдяки лекціям з історії української літератури перед студентами вимальовувалася українська література як надзвичайно цікаве, цілісне, тісно пов'язане з життям, історико-мистецьке явище. Лише згодом, Д. Гуменна зрозуміла та оцінила постать цього вченого: «Слухаючи його, я в голові собі не покладала, що перед нами – найвидатніша постать в літературі нашого часу. Я, як і всі в аудиторії, ставала рабом його чародійства» [Гуменна, 1990: 221].

Середовище студентства, за словами самої Д. Гуменної, було «несамовита міщанина». До університету вступали молоді люди різного соціального походження, з різним рівнем освіти. Курс відразу розділився на два полюси – «селюки» (як їх називали «плебеї») та «непмани» («аристократи»). До селюків належали діти села, говорили вони українською мовою, терпіли країні злидні. До цього ж середовища належала сама Д. Гуменна. Маючи доволі складний, нетовариський характер, Докія важко вливалася у студентське середовище, вона більше грала у гру свого дитинства – спостереження за людьми. Сама Докія про своє становище згадувала: «Я мовчазна, дуже туга на нові знайомства. В той час як інші легко починали говорити, разом ходити, сідати – я сторонилася. Я всіх боялася... За батьковим висловом – недопитацька». [Гуменна, 1990: 182]

Перших товаришів Д. Гуменна зустріла, проходячи так звані «чистки» пролетарського студентства. В пролетарському вузі повинні були вчитися тільки пролетарі, а, отже, «куркульському елементу» там було не місце. Кожного разу після засідання таких комісій на стіні вивішувалися списки із виключеними студентами. На першому місці були прізвища Григорія Косинки, Тодося

Осьмачки, студентів, що виступали проти перейменування Київського університету в Інститут Народної Освіти (ІНО).

Ця обставина особливо тяжіла над молодого дівчиною, адже на брамі у Жашкові висіла таблиця із написом «Герасим Гуменний – нетрудовий елемент, позбавлений права голосу» [Гуменна, 1990: 196]. Батько Докії вже віддав державі усю землю. Вдома батьки жили у страшній нужді – з продуктів була тільки картопля та олія, все решту здавали за планом для держави. Чула Докія від батьків нарікання за таке жахливе становище, в якому опинилася колись заможна родина. Коштів навчати Докію та утримувати її прожиття в Києві родина не мала [15: 2].

Змогу вчитися Д. Гуменна отримала завдяки невідомому благодійнику із жашківської місцевої влади, що надіслав до ІНО довідку про членство Докії Гуменної у комітеті незаможників. Ця неправда тривалий час стала для щирої дівчини складним випробуванням. Іншим випробуванням для неї стали голод та злидні. Згодом Докія згадуватиме, що саме в цей період вона терпіла найгірший голод у своєму житті. Стан дівчини був такий жахливий, що вона навіть не могла сприймати змісту лекцій, які слухала. Дівчина буда дуже терплячою, як згодом згадуватиме: «...Я навчилася нікому не робити собою клопоту. Дивитися на вітрини, повні ласощів – і казати: я нічого цього не хочу! Одежа? Я можу ходити у спідниці, перешитій з мішка – і так добре, іншої не хочу. Нема взуття? Буду ходити боса. Київський брук скоро наробив пухирів на підшвах, – то я цю ідею занехала» [Гуменна, 1990: 196] Повернувшись додому після року навчання дівчина впала у «...тупу й довготривалу протрацію. Цілий місяць лежала на тапчані, як мертва колода, і не мала бажання поворухнутися» [Гуменна, 1990: 197]

Наступні роки навчання в ІНО для Докії Гуменної були не менш важкими – не було постійного житла, доводилося жити по тісних помешканнях, навіть у розграбованому приміщенні Михайлівського Золотоверхого собору. Матеріальної підтримки від батьків Докія не мала, заробляла мізерні гроші вишиванням, прибиранням, згодом – перекладами [10].

Незважаючи на вкрай скрутне матеріальне становище, Докія Гуменна з перших днів перебування в Києві зростала духовно. Молода студентка намагалася не прогавити жодного

заходу мистецького, політичного, наукового. Особливе зацікавлення викликали засідання комісій в Академії наук. Докія пильно перечитувала всі оголошення на стінах ІНО, знаходила заходи, куди вхід був вільний та відвідувала всі можливі заходи: «Ходила, де тільки можна було. Раз навіть полізла на засідання Математичної комісії, – і чого мене туди понесло? Я ж до математики «ані в зуб ногою». Більше на таке не йшла» [Гуменна, 1990: 214]. Але засідання археологічної комісії я таки відвідувала, нічого не розуміючи в тих черепках. Не дуже тоді ще розуміла і в «мізинських пташках». Зацікавлення археологією надалі виллється і в участі в археологічних експедиціях до Казахстану і в написання видатних творів «Небесний змій», «Минуле пливе в майбутнє», «Благослови, мати», «Внуки столітнього запорожця» [16: 10 – 15].

Відвідини Літературознавчої комісії в Академії наук вирішили майбутню долю студентки ІНО. Там вона вперше побачила, а згодом познайомилася із українськими поетами та письменниками – С. Єфремовим, М. Рильським, М. Драй-Хмарою, О. Бургардом, П. Филиповичем, М. Зеровим. Тоді ще дівчина не уявляла, що присутня на виступах «п'ятирічного грона», адже про існування неокласиків в українській літературі тоді ще ніхто мови не вів. Відвідувала Д. Гуменна і літературні ранки, що проводилися у Всенародній бібліотеці Академії наук, на них виступали Павло Тичина, Тодось Осьмачка [Саранча, 2004: 296].

Долучалася, жадібна до всього нового студентка, і до мистецького театрального життя. Відвідувала постановки театру «Березіль» під керівництвом Леся Курбаса. Згадувала Гуменна і про останній концерт Марії Заньковецької.

Д. Гуменна намагалася не пропустити нічого з того, що, за її словами, «дарував Київ» [Гуменна, 1990: 193]. Студенти ІНО збиралися на вечори у клубі УКП на вул. Володимирській. Вечори називали «Жива газета», на них різні автори читали свої статті, фейлетони на животрепетні теми. Головною персоною на цих вечорах був Борис Антоненко-Давидович. Його памфлети відзначалися надзвичайною гостротою та сміливістю, були опозиційними до урядової політики. Б. Антоненко-Давидович, окрім письменницького таланту, мав талант декламатора і його виступи користувалися шаленою популярністю [Гуменна, 1990: 192 – 194].

На одному із таких літературних виступів у Шевченківському театрі Докія Гуменна почула виступ столичних (харківських) літераторів спілок «Гарт» та «Плуг». На цьому вечорі виступали Василь Еллан-Блакитний, Володимир Сосюра та найбільше вразив слухачів виступ Миколи Хвильового. Молода студентка, почувши заклик від керівника «Плугу», Сергія Пилипенка до об'єднання всіх літературних сил селянського походження, що хочуть працювати для світлого майбутнього, записалася до цього об'єднання [13: 561].

3 грудня 1923 року Д. Гуменна стала членом організації «Плуг». У своїй заяві з проханням прийняти її у літературну спілку, молода студентка, що відчувала себе істинно радянською людиною, змушена була зректися своїх батьків-куркулів. У заяві Докія писала: «Бажаю вступити до «Плугу тому, що надіюся тут виказувати в собі міцну пролетарську ідеологію» [2, 1929: 7]. Дослідник творчості Д.Гуменної, Петро Сорока, зазначає: «Звичайно, ця заява була продиктована не щирістю душі, а ідеологічними вимогами того часу. Початкуюча авторка була змушена закинути докір своїм батькам, покаятися в соціальній апатії, яку списувала на молодість, а також в інших неіснуючих гріхах. Такий був час, така атмосфера панувала в суспільстві». [26: 25 – 26]

Вступ у спілку «Плуг» поклав початок літературної кар'єри Д. Гуменної. Літературна організація «Плуг» вважалася дилетантською, в неї вступали в основному напівосвічені вихідці з села, але вона зробила позитивний внесок у культурно-мистецьке життя України 20-х років. Доповіді й дискусії на літературні теми спонукали її членів до вдумливого підходу до читання художніх творів, змушували працювати над власним вдосконаленням. «Церух, – писав Г. Костюк, – незважаючи на свою пізнішу потворність, спочатку відіграв чималу організаторську роль, роль збирача, консолідатора та стимулятора нових творчих революційних сил» [23: 52].

Ставши членом «Плугу», Докія Гуменна не пропускала жодного засідання київського осередку. До цього ж осередку входили: Я. Качура, Г. Косяченко, Є. Брасюк, А. Шмигельський, Я. Ковальчук, Б. Коваленко. [4: 247]

Перші літературні спроби Д. Гуменної не мали жодного успіху. Дівчина писала поезії в прозі, якось зачитавши одну із них, та була висміяна «плужанами». Маючи несміливу вдачу, дівчина боялася більше виступати. Талант її розвивався повільно. Сама Гуменна згадувала: «Від такого мовчазного сидіння і невміння щось класово-політичне написати я вже ладна була покинути на ці збори ходити. Качура почав був казати, що я в «Плузі» «для меблів». А Будяк назвав мене раз безплідною ялівкою. Та одна подія не допустила, щоб я покинула «Плуг»». [Гуменна, 1990: 226]

Ця подія – приїзд до Києва Сергія Пилипенка та його зустріч із колишнім вчителем Д. Гуменної в педшколі – Дмитром Загулом. Д. Загул рекомендував керівникові «Плугу» свою ученицю як здібну і талановиту. Д. Загул відзначив у ній рису, яку він назвав «зарозумілістю», маючи на увазі її «одержимість ідеєю самовдосконалення», що є сильнішою за такі риси, як невпевненість та боязкість [12: 10]

Маючи таку рекомендацію, Д. Гуменна віддала С. Пилипенку свій короткий нарис «У степу». Цей нарис був надрукований у 5 номері журналу «Сільськогосподарський пролетар» у 1924 році. Коротенький нарис став першим твором у кар'єрі майбутньої видатної письменниці [2: 7].

Несміливий характер Докії Гуменної завдавав їй чимало труднощів у літературній кар'єрі. Вперше їй довелося виступати на літературному вечорі у приміщенні Зали засідань центральної ради (згодом перетворений на музей комуністичної партії ім. В. Леніна). Д. Гуменна прочитала там своє оповідання «Савка», згодом воно було надруковане у журналі «Нова громада». Оповідання цілком відповідало партійно-ідеологічним вимогам того часу, йшлося про смерть Леніна. Твір письменниці-дебютантки висміяв Григорій Косинка сказавши: «Папір усе терпить!». [Гуменна, 1990: 238]. Для Д. Гуменної така критика мала величезне значення, вона захоплювалася новелами Г. Косинки, не пропускала жодного його виступу, була вражена його талановитістю.

Літературних діячів МАРСУ (Майстерні революційного слова), куди входили Б. Антоненко-Давидович, Т. Осьмачка, Г. Косинка, М. Галич, В. Підмогильний, називали попутниками, це означало що вони не стояли на офіційній радянській платформі, але і карати їх ще не було за що. Ставлення до «плужан» у них було

дуже іронічним, бути членом «Плуга» вважалось непристойним [Гуменна, 1990: 251].

Сама молода письменниця пробує себе у різних літературних жанрах – жартівливому, сатиричному, детективному, однак всі свої намагання вона називала одним словом – фіаско. У цей період Докія Гуменна перебувала у стані пошуку та духовного занепаду: «...Тоді сильно в'їлася в душу депресія, пригноблення. Тому думала й думала – від чого цей сумерк в душі? Недоїдання? Бегрошівя, непевний стан та безвихідь? Крах письменницької мрії?» [Гуменна, 1990: 296].

Аналізуючи юні роки життя Докії Гуменної, можна стверджувати, що її геній народився та почав розвиватися у справжньому серці української національної культури – українському селі з його патріархальним устроєм, прадавніми традиціями, народними піснями, барвистою мовою. Ці обставини посприяли подальшому розвитку особистості письменниці та становлення її таланту.

Петро Сорока, дослідник літературної творчості письменниці, слушно зазначив, що особливість характеру Д. Гуменної – це окрема сторінка в її біографії. Маючи тонку поетичну натуру, що могло б стати запорукою щастя, стало причиною душевних страждань. Писати виходило в Докії Гуменної тільки в одній манері – щирій, правдивій. В ній і розвинувся талант письменниці, він і завдав їй тих проблем і переслідувань з боку існуючого режиму. Дитинство, зростання серед розкішної природи, вплинули на світогляд Докії Гуменної. Навчання в період «золотого віку української літератури» посприяли становлення таланту письменниці. Слушно про видатну українку сказав М. Мушинка: «Докія Гуменна – це жива легенда... Якби в інших народів була така письменниця, з неї зробили би національну героїню: писали монографії, знімали кіно- та телефільми, вручали державні нагороди...». [Мушинка, 1993: 7]

Література: 1. Лист Д. Гуменної до проф. О. Неприцького-Грановського // Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). – Hranovsky. – Box 4. – Folder Humenna. – Page 1-3.; 2. Пилипенко С. У чім помилка Д. Гуменної?, 1929. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). – Humenna. – Box 1. – Folder 1. – Page 7-21.; 3. Завадович. Чого не треба замовчувати.

Стаття, 1955. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 175 - 177.; 4. Прохода В. Мати Європа й дочка Україна. Стаття, 1970. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 247 - 248.; 5. 25 років літературної діяльності Докії Гуменної. Вечір в Літературно-мистецькому Клубі в Нью-Йорку. 24 листопада 1950 р. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 319 - 322.; 6. Дивнич Ю. Стежки, дороги...Стаття, 1950. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 521 - 522.; 7. Українська література на еміграції. Стаття. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 523 - 528.; 8. Нитченко Д. Докія Гуменна (Скорочена доповідь під час чайного вечора Суюзу Українок вікторії в Українському домі в Мельбурні), 1957. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 529 - 530.; 9. Українські письменниці на еміграції. Стаття, 1959. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 531 - 538.; 10. Тарнавський О. Літературний шлях Докії Гуменної (Слово виголошене на літературному вечорі письменниці у Філадельфії 28 листопада 1964 р.) - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 539 - 544.; Гуменна Д. Коментар., 1973. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 554.; 12. З матеріалів Денверської групи УВАН, 1967. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 557 - 559.; 13. Бурачинська Л. Літературна довідка. - Immigration History Research Center in Minnesota (IHRC). - Humenna. - Box 1. - Folder 1. - Page 561.; 14. Ethnic literature and literature in exile the development of Ukrainian letters in the United States since 1976. - Ukrainian National of Museum in Chicago. - Box 317. - Folder Humenna. - Page 195 - 209.; 15. Докія Гуменна. Біографічна довідка. - Архів НТШ в Нью-Йорку. - Box Об'єднання «Слово». - Folder 1. - Page 1 - 5.; 16. Докія Гуменна. Список наукових праць. Укладено 6 липня 1962 р. - Архів НТШ в Нью-Йорку. - Box Об'єднання «Слово». Автобіографії

членів «Слова». – Folder 1. – Page 10 – 16.; 17. Статут Об'єднання українських письменників «Слово» (прийнятий загальними зборами ОУП «Слово» в Нью-Йорку 19.1.1957 р.). Архів НТШ в Нью-Йорку. – Вох “Об'єднання Слово”. – Folder 1. Об'єднання українських Письменників в Еміграції «Слово». Статути «Слова», підписані його членами – Page 57.; 18. Гуменна Д. Мана: повість / Д. Гуменна. – Нью-Йорк, 1952. – 97 с.; 19 Гуменна Д. Чотири сонця : оповідання й новели / Д. Гуменна. – Нью-Йорк: Слово, 1969. – 247 с.; 20. Гуменна Д. Дар Евдотеї : [мемуари] / Д. Гуменна. – Балтимор: Смолоскип, 1990. – Т. I. – 346 с. 21. Гуменна Д. Дар Евдотеї : [мемуари] / Д. Гуменна. – Балтимор: Смолоскип, 1990. – Т. II. – 346 с.; 22. Гуменна Д. Місія: Як народжувалися «Діти Чумацького Шляху» / Д. Гуменна // Свобода. – Джерсі-Сіті – Нью-Йорк., 1983. – № 154 – 157; 23. Костюк Г. На перехресті життя та історії / Григорій Костюк // Сучасність, 1978. – № 4. – С. 50 – 75.; 24. Мушинка М. Докія Гуменна та її «діти» / М. Мушинка // Слово і Час. – К., 1993. – С. 26 – 35.; 25. Саранча Г. Докія Гуменна: життєвий і творчий шлях // Наукові записки Вінницького педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вип. 8 Серія: Історія: Збірник наукових праць. / За заг. ред. проф. П. С. Григорчука. / – Вінниця: ДП 2004 «ДКФ», 2004. – 295 – 299 с.; 26. Сорока П. Докія Гуменна: Літературний портрет / Петро Сорока. – Тернопіль, 2003. – 495 с.; 27. Українська письменниця Докія Гуменна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com/Gumenna.htm>.

В статті на основі зарубіжних архивних матеріалів (Центра Исследования Истории Иммиграции (Миннеаполис, Миннесота, США), архива Научного общества им. Шевченка (Нью-Йорк, Нью-Йорк, США) а також архива Украинского Национального Архива (Чикаго, Иллинойс, США) произведено исследование происхождения, годов обучения и первые литературные шаги украинской писательницы Докии Гуменной. Благодаря введению в научный оборот новых архивных источников, изучены малоизвестные факты биографии писательницы.

Ключевые слова: Докия Гуменная, эмиграция, писательница, украинская литература в эмиграции.

Рецензенти: Мафтин Н.В., к.філол.наук, проф. (Івано-Франківськ)

Вашків Л.П., к.філол. наук, доц (Тернопіль)